

ЗМІСТ

Переднє слово 5

Сонцепоклонник зі Сіверщини — Іван Просяник 6

З кореня РОДОВОГО 11

«Не сам іду, Коляду веду» (Різдво Сонця) 19

Поклоніння чумаків 21

«Гой у пана Йвана...» 23

«Пане Господарю, бери Плуга Золотого!» 26

Визволення Меланки 27

Ор-Дана 29

Напівзимник (Гармак) 32

Стрічення (Молодого Грому) 33

Колодій (Масниця) 35

«А ми нивку виорем...» (Мостовиці) 37

Ярилочко Ясен	39
Божий Дар (Благовіщення)	40
Благовісник	42
Діда Весняного	43
Сорочини (Велик-День)	44
«Еде Весна, еде»	46
«Не я б'ю — Верба б'є!»	47
Лелечини	49
Жіви Пречисте Воскресіння	52
Обливаний (Волочильний) понеділок	54
Золотого Плуга	55
Громовиці	56
Білобожий тиждень (Орія — Юрія)	58
«РОди, Нивко» (РОДа і РОДжаниць)	59

Заклинання Дощу	60
Поставець (Ройович)	63
Споринья	66
Воздвиження	67
Зелена неділя	68
Верба (Водіння Куста)	70
Купайла-Сонцекресеня	72
Марена	73
Похорон Стріли	74
Кострубонько (Зажинки)	76
Перун-Батенько	78
Золотий Спас (Вінок з лану)	80
Похорон Живи (Спаса Осіннього)	82
«А йди ж, коню, на нивку!»	83

Весілля Свічки (Макошин день)	84
Утінка-Матінка (Світовида Всехранителя)	85
Батенько-Покров	88
Небесний Коваль	89
Дідова субота (Гоцальщина)	90
Корочунова жертва	92
Велес Зимовий	93
Молодий Яр (Новий Вогонь)	94
Змієбор	95
За землю святую	97
Гой заграй мені, Мамаю!	98
Сліпий, або Судний день	99
ІЛЮСТРАТИВНА ЧАСТИНА	100

Пам'ятай, хто ти є!
Звідки прийшов!
Перед ким постанеш —
І шлях твій буде
Прямий, чистий, істинний!

(«Вісті ізначальні»)

Переднє слово

Я з літописної Сіверщини, землі якої виходили аж на Клязьму. Батурянин (с. Курені). Автор енциклопедій, волховників з народного цілительства, філософ, етнограф, маляр, який усім серцем кохається в минувшині України-Руси, глибоко вивчає її.

Ось такий обшир знань і дав змогу проникнути пензлем в осердя стародавніх національних обрядів, що беруть витoki ще з палеоліту.

Цей альбом-оповідь демонструє Вам у мальовидлах і поясненнях наші незамулені етнічні джерела, Філософію єднання Неба й Землі, Бога — Природи та Людини.

Відчиніть навстіж цю зарослу чужинецьким терням Брану... нехай війне у Ваше серце нестолоченим росяним лугом, свіжим передгрозовим вітром, перлами дівочого цнотливого сміху, бойовим захлипом срібногорлих русинських сурем. І хай серця вщерть наповняться гордістю — ми неповторна й незнищенна нація. Та це все належить не лише нам, а й світові.

Іван ПРОСЯНИК,
Самописець

Проте – дивовижний і не-випадковий.

Але наступне полотно запам'ятав на все життя. Що може бути юному художникові жаданіше, аніж піщаний польовий гостинець, бездоганно вигладжений ранковим дощем?! Ось уже пишнобородий кобзар, капна-викап схожий на батька, бере до рук бандуру, яку вони завбачливо – часи непевні репресивні – сто-

рожкувались знімати з горища. Ось уже й кінь поклав голову співцеві на плече... Щоправда, він схожий радше на однорогу нашу корову Лиску, вона залюбки, за моєю спиною, ласує колгоспною кукурудзою. Гонорар не забарився. Колгоспний об'їзний так немилосердно вперіщив батожищем, аж сорочиця, разом зі шкірою, на плечі репнула.

Хата рідна прихистить. Хата рідна утре твої сльози кривдні. Хата рідна зцілить. Ось матусині красці, ось матусині квачики з тонюнього козячого волосу мене вже чекають – такий удагний помічник Івасик. «У Насті хага, як молода на весіллі!» – дивуються сусіди на окола, на віконниці розмальовані. А бабуся Онися вже на наш куцеський городець кличуть (врізали – к'урці одною ногою стати, бо ж тато не колгоспник... залізничник: **«Я Золотій Орді ніколи не кланявся і її кумису смердючого не пив!»** – любили примовляти перевесникам). А на городці кіт Бармот завзято пасеться. «Ось бачиш, як наш лікарик дорогий підказує, що тра в зиму припташити! Бо та травина-пирііна має силу стосилу. Не коріннячко в неї, а жилочки святої Матінки-Землиці!»

Яке ж було дивування, коли віднайшов у старому бурятському знахарському епосі, що ак – тамир – білий корінь пирію, – то жили самого Будди Гу-атами – така його можуть цілюща.

«А перше Світу Бозя создали Дивину, щоб видно від її цвіту золотого серед теміні Йому було!» Тисячі кощон, байок, оповідей, десятки тисяч давніх приписів відали бабуся. Збираю ті приписи золотинка до золотиночки в навколишніх селах, що зникають з носіями прадавніх знань, мандруючи Поліссям, Карпатами, Степом. Повниться й повниться моя «Енциклопедія – цілительська українського народу», якою я щедро ділюся з людьми і в своїх книгах, і в програмі «Дай, Боже, здоров'я!» на Чернігівському обласному радіо. Адже наша споконвічна медицина старовинніша за індуську,

китайську, таджицьку.
Тут, в Україні, її світові
корені.

Проте найбільше мене
вразила татова кос-
мотонічна кощона
про Творення світу:
«І вийняв Бог своє
око ясне, і стало воно
Сонцем красним!
І вийняв своє серце з
грудей — Землею на-
рікши його. А з роси
буйної Божої люд пі-
шов. Хто в росяне рання родиться, до того Доля щедра!»

У велике сум'яття вкинула мене татова кощона... одне їх око раною зяє. При-
пав до грудей — а серця геть не чути! Аж згодом... опісля виявилося, що
втрачене воно було від московського заліза в отой кровавий січень вісім-
надцятого року, під Бахмачем, який московитські орди взяли в лещата. Три
дні ополченці чинили шалений опір загарбникам, давши змогу підписати
Берестейську домовленість, з якої постала українська державність.

Казковий світ мого неповторного дитинства: що загадася — неодмінно збу-
вається. Хай зацвітуть ружі на снігу! І вибухають полум'ям стобарвно
неповторні квіти — матуся рушники пишногаптовані вивісила в саду на
мідному дрипі. Хай жар-птаха мені пір'їну
на щастя зронить... і кружляє вона, кру-
жляє з лелечого крила. Хай... годинами
міг зорити, як заходить сонце, ковзаючи
бурячковими квачиками по білих околах
нашої хати. Цю мить зобразив брат Олек-
са на своєму школярському мальовид-
лі. Та вочевидь перейшла ота тендітна
Наталка-Полтавка молодому капітанові
стежину з порожніми відрами, зжерла
його Друга світова. Як і моєму дідові по
матусиній лінії, агрономові Щучегреблів-
ської цукроварні. В тридцятому році за
сфальшованою справою СВУ і постано-
вою особливої наради при комітеті ГПУ
УСРР (стаття 54—10) його було ув'язнено
до концтабору на три роки. «Реабілітовано

З кореня РОДОВОГО

Моє перше мальовидло не збереглося. Гейби промайнуло сімдесят літ, як я борюкався в колісці. Висіла вона на печі, на здоровезному кованому цв'яхові. А піч у нас незвичайна: вся у квітках. А квітки в снопах. А снопи в руках дівочих. А дівоньки в стрічках. Мамою все натайноване, не-нею вималюване. І розіслали матінка на черені цеберко ягід смородяних. То я розпелюшкався. Вибрався в ягоди – та й давай тим фіолетом на білій стіні щось квацяти, рідненьку вхтем переполошивши. А тато коби наврочили: «Буде як Олекса – художником! Так йому Долею начертано!»

Не одною – трьома! Згурились під наше зарушничене віконце. «Сьогодні, оце, народився письменник!» – сказала та, що з гусями. «Ой ні, сестрице! Художник!» – як відкраяла та, що з пензлями. «Та ні ж, – заперечила та, що у вінку із трав таємничих, – цілитель!» І щоб не сперечатися, вирішили дати аж три таланти тому маляткові неспокійному.

Наприкінці вересня літа 1947 патріархальну, козацьку і доволі вже ветху родину Просяників (Горасим Дмитрович роджені аж 1896 року) освятила радісна подія – небесний Вісник гайстер приніс малятко. І нарекли його на честь сакрального дерева Иви-Верби, що проростає в Раю-Ірїю, – Іваном. Напевне, РОД – першотворець почув благання старого знахаря:

не вривати давній волховський рід погодників – просяників (старшого забрала війна, середульшого – тридцять третій). Може, мольбиці з Небес баби Зіниці? А надто прабаби Богівни – вельми скусної зелейниці на всій Батурищині.

За друїдським календарем цей день означений як час найпотаємніший, що дає світові людей, обдарованих закритими знаннями, схильними до магії, малярства, цілительства, – день Гермеса Трисмегіста. Можливо, це лише збіг.